

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm XX. Venerabilis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

ant, illud emanasse ad instantiam Archidiaconi & Canonicorum; neque enim dubitandum fuisset, talem formam, qualem Durandus describit cit. n. 10. cum ad Sedem Apostolicam N. & N. accederent, & de electo enormia narrarent, non potuimus ea dissimulare, præterire, ideoque mandamus, &c. Secundò, quia inserta fuit clausula, *vocatjs vocandis*, quæ clausula iudicium ordinem requirit, aded vt si executor eà adiecta datus sit, censi debet mixtum, qui cum causæ cognitione seu iudicis officium assumendo procedit, vt docet Abbas n. 6. hic.

NOTANDVM I. Qui conspirarunt inter se ad aliquem persequendum, ij tanquam inimici, ab accusatione repellendi sunt, idq; maximè verum est, si conspiratio ad persequendum fiat absolutè ac generatim, alioquin verò, si fiat in certæ causæ y. g. vt electi confirmatio propter crimina impediatur, vt Prælatus ob dilapidationem deponatur, non obstat conspiratio, si rationabili causâ nitatur, cum vitiosa non sit secundum Gloss. in c. sanè, 15. ver. discesserunt, causa 16. q. 7.

NOTANDVM II. Appellationi locus etiam est, si sententia iudicis ipso iure irrita sit. teste Imolà hic. n. 19. Est enim grauamen magnum, saltem de factò, quòd Iudex talem sententiam proferat, quam neis prosequatur, pars litigans iure prouocat ad Iudicem superiorem. Et hoc casu sufficit alterutrum probare, vel quòd sententia nulla fuerit, vel quòd expeditius ab eà appellatum fuisset, nam in vtroque casu, quæ vi eius sententiæ facta sunt, in irritum reuocari debent. Quà de re Bartolus in l. si expressim 19. ff. de appellat. Verùm in nostro casu plura grauamina illata sunt, videlicet, quia contra mandati formam processum est per modum meræ inquisitionis; imò ita procedendum esse inter, locutoria sententià decisum; deinde quòd exceptiones obiectæ cõtra aduersarios prius discussæ non fuerint, quàm super principali negotio cognosceretur, denique quòd testes super principali recepti sint ante litis contestationem, quod iure antiquo fieri non poterat. Quare cum super his grauaminibus appellatio interposita fuerit, rectè Papa re-

spondit, si vel vnum eorum probatum fuerit, appellationem iustam censi, & attentata post eam pro irritis habenda esse.

CAPITVLVM XX.

Venerabilis.

PARAPHRASIS.

Inter Archiepiscopum Rauennatensem & Communitatem quaedam coram delegato Papæ lis agitata erat, quam Communitas cauillationibus ac subterfugijs vsque ad triennium protrahebat, postea verò coram delegato respondere recusabat, eò quod per biennij lapsum instantia iudicij perempta fuerit. Hoc inrellecto Honorius III mandat, vt non obstante hac exceptione in negotio secundum formam commissionis procedatur.

SUMMARIVM.

1. *Cæsarea lege statutum, vt lis criminalis biennio, civilis autem triennio finiatur, numerando hoc tempus à litis contestatione. Excipiuntur tamen causa fiscales, vel qua ad publicas exactiones, vel tributa pertinent.*
2. *Perempto iudicio lapsu temporis, primò acta iudicij ordinaria, scil. citatio, oblatio libelli, &c. pereunt, & de nouo assumi debent. Secundo, sententia post lapsum temporis lata irrita est. Tertiò, tempus instantia consensu partium prorogari non potest. Quarto, peremptio instantia locum etiam habet in causis summarijs.*
3. *Si autem ob Iudicis negligentiam causa ultra definitum tempus extrahatur, Iudex puniendus est; actor verò dolo carens, contra lapsum temporis restituendus.*
4. *Iure canonico instantia iudicij per lapsum temporis non perimitur.*
5. *Clerico agente contra laicum in foro seculari, post lapsum temporis perit instantia iudicij.*

6. *Causæ in foro ecclesiastico à die motæ litis intra biennium terminari debent, aliàs Iudex superior adiri potest, si per Iudicem inferiorem perit, quò minus intra id tempus lis decisa fuerit.*

1. **P**RO intellectu sciendum, Cæsareâ lege statutum esse, vt lis seu instantia litis, si quidem criminalis esset, biennio finiatur, si verò civilis, triennio, idque tempus numeratur à litis contestatione, ita habetur in l. properandum 13. C. hoc tit. vbi tamen excipiuntur causæ fiscales, vel quæ ad publicas pertinent exactiones vel tributa, vti Gloss. in Authent. qui semel. ver. post triennium c. quomodo & quando, &c.
2. Ampliari debet hæc doctrina: primò, quòd perempto iudicio per lapsum temporis, etià acta iudicij ordinatoria, videlicet citatio, libelli oblatio, litis contestatio, satisfactio, &c. pereant, & de nouo assumi debeât, vti docent in l. 2. Digesta, iudicatu solui. Secundò, quòd sententia post lapsum temporis lata ipso iure irrita sit, cum desit causa efficiens, videlicet iudicandi potestas, quippe adempta per legem, nisi nouus processus inchoetur, ita Gl. recepta in cit. l. properandum. & Sebastianus Vantius, vbi de defectu iurisdictionis n. 115. Tertiò, quòd tempus instantiæ consensu partium prorogari non possit secundum Gloss. in cit. l. properandum, est enim definitum ob publicam vtilitatem, ne lites immortales sint, jus autem publicum priuatorum pactis tolli non potest. l. priuatorum, C. hoc tit. Quartò, quòd peremptio instantiæ locum etiam habeat in causis summarijs, quippe quæ citius expediri debent, item si iudex ex mero officio procedat per inquisitionem, vti hic resoluit Abbas n. 22. & 23.
3. Limitatur autem doctrina: Primò, si ob iudicij negligentiam causa vltra tempus statutum extrahatur, is puniendus est, actor verò si dolo caruit, contra lapsum temporis restituendus, l. sed et si 26. §. ait prætor, ff. ex quibus causis maiores, & docet Abbas n. 9. Vantius n. 116. Verumtamen Iudex culpandus non est, si actor non institit, teste Abbate hic n. 19. Sin autem propter multitudinẽ

causarum, vel aliud impedimentum legitimum causa expediri non potuit, non videtur currere tempus, vti docet idem Abbas n. 10. Secundò, si dolo aduersarij alteriusve personæ tempus extractum fuit, dabitur actio de dolo, vt recuperet actor, quanti suæ interest. l. arbitrio 18. §. dolo, ff. de dolo. Tertiò, tametsi Iudex peremptâ instantiâ iudicij nequeat iudicare de negotio principali, potest tamen de accessorijs, v.g. an culpa rei tempus extractum sit, vt si ita est, eum ad expensas condemnare oporteat, sicut ex communi docet Felinus hic n. 2.

NOTA **NDVM** Vnicum. Instantia iudicij secundum jus canonicum per temporis lapsum non perimitur. Hæc est explicatio huius capituli formæ communis cum Gloss. in not. vn. Ratio dari debet, quia lex illa civilis modum ac finem præscribens iudicij suapte vi extendit se tantum ad tribunal civile, neque pro Ecclesiastico foro vnquam approbata fuit, cum neque id expediat, quandoquidem lites ita non minuuntur, sed magis perpetuantur, quando post peremptam iudicij instantiam processus de nouo institui deberet, ac si nihil actum fuisset.

QVÆRITVR 1. Quid dicendum si clericus contra laicum litem moueat in foro seculari? Resp. Hoc casu post lapsum temporis perire circumstantiam iudicij iuxta leges fori secularis. Verumtamen si Ecclesia litiget coram iudice seculari, non videtur instantia periri, quia gaudet priuilegijs filci, sicuti DD. notant in c. 1. & Abbas hic n. 12.

QVÆRITVR 2. Quanto tempore causæ in foro ecclesiastico expediri debent? Resp. Seruandam esse constitutionem Conc. Trident. vt causæ omnes in primâ instantiâ coram Ordinarijs locorum cognoscantur, & saltem intra biennium à die motæ litis terminentur, alioquin liberum sit partibus vel parti, Iudicem superiorem aliàs competentem adire, qui causam in eius statu, quo fuerat, assumat, & quamprimum terminari curet. Id verò intellige, dummodò steterit per Iudicem ordinarium, quo minus intra id tempus desinerit.